

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ยางพาราเป็นพืชยืนต้นมีถิ่นกำเนิดบริเวณลุ่มแม่น้ำอะเมซอน แถบประเทศบราซิล และเปรู ทวีปอเมริกาใต้ และได้แพร่กระจายการปลูกมากในแถบทวีปเอเชีย ละตินอเมริกา และแอฟริกา จำนวน 28 ประเทศทั่วโลกโดยเนื้อที่ปลูกของโลกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนในปี พ.ศ. 2554 มีเนื้อที่ปลูกยางพารามากกว่า 73.09 ล้านไร่ สำหรับประเทศไทยมีการปลูกครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2442 โดยพระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี เจ้าเมืองตรัง นำเข้ามาปลูกที่อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ซึ่งถือว่าเป็นยางพาราต้นแรกของประเทศไทย ต่อมาในปี พ.ศ. 2445 ชาวเดนมาร์กนำมาปลูกเป็นสวนยางพาราในอำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาส และในปี พ.ศ. 2454 หลวงราชไมตรี (ปุม ปุณศรี) นำไปปลูกที่จังหวัดจันทบุรี (<http://www.bloggang.com>) และขยายพื้นที่ปลูกเพิ่มออกไปจนในปี พ.ศ. 2554 ประเทศไทยมีเนื้อที่ปลูกยางพาราทั้งประเทศประมาณ 18,461,231 ไร่ ซึ่งมากเป็นอันดับ 2 ของโลกรองจากประเทศอินโดนีเซีย และไทยเป็นประเทศที่มีปริมาณของผลผลิตยางพารามากที่สุดในโลก ผลผลิตยางพาราส่วนมากจะมีฐานการผลิตอยู่ในภาคใต้ และใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้จะมีเนื้อที่ปลูกยางพาราและผลผลิตแตกต่างกันไป โดยในปี พ.ศ. 2555 จังหวัดยะลามีเนื้อที่ประมาณ 1,312,805 ไร่ ผลผลิตรวม 375,980.98 ตัน (สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางจังหวัดยะลา 2555) จังหวัดนราธิวาสมีเนื้อที่ประมาณ 989,014 ไร่ ผลผลิตรวม 194,513.19 ตัน (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดนราธิวาส 2555) และจังหวัดปัตตานีมีเนื้อที่ประมาณ 386,495 ไร่ ผลผลิตรวม 82,083.69 ตัน (สำนักงานเกษตรจังหวัดปัตตานี 2555) รวมเนื้อที่ปลูกในพื้นที่ทั้ง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ประมาณ 2,688,314 ไร่ ผลผลิตรวม 652,577.17 ตัน ในปัจจุบันยางพารากลายเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย รวมทั้ง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งปลูกประมาณร้อยละ 13.16 ของเนื้อที่ปลูกยางพาราทั้งประเทศ

การทำสวนยางพาราของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เริ่มประสบกับปัญหา หลังจากเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่วันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา ทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพการทำสวนยางพาราและออกไปกรีดยางพาราได้ตามปกติ แต่ด้วยความจำเป็นที่ต้องดำรงชีวิตของตนเองและครอบครัว

ให้อยู่ได้ตามปกติ จึงต้องหารายได้เสริมจากการทำอาชีพอื่นๆ เช่น มีเกษตรกรชาวสวนยางหลายรายที่ทำการปรับเปลี่ยนรูปแบบระบบการทำฟาร์มสวนยางพารา และเพิ่มการทำกิจกรรมเกษตรแบบผสมผสานเพื่อการดำรงชีวิต เพิ่มรายได้ และเพื่อเป็นแหล่งของความต้องการในปัจจุบันของครอบครัว

นอกจากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้แล้ว เกษตรกรชาวสวนยางยังได้รับผลกระทบจากปัญหาความผันผวนของราคายางพาราคต่ำตั้งแต่ช่วงปลายปี พ.ศ. 2555 มาตลอดอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2557) และการที่ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกยางพาราเป็นจำนวนมากส่งผลให้ไทยสามารถผลิตยางพาราได้มากตามไปด้วย แต่การเพิ่มปริมาณของผลผลิตยางพาราด้วยการขยายพื้นที่ปลูกอาจมีผลกระทบที่อาจเกิดปัญหาได้ในอนาคต เช่น การที่ประเทศจีนต้องการผลิตวัตถุดิบยางพาราเพื่อป้อนโรงงานภายในประเทศเอง จึงได้ขยายพื้นที่ปลูกภายในจีนเอง รวมไปถึงประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ ลาว และเวียดนาม โดยจีนจะเลือกซื้อยางพาราจากประเทศเหล่านี้ก่อนเนื่องจากความสะดวกทางด้านการขนส่งและโลจิสติกส์ นอกจากนั้นประเทศดังกล่าวก็ยังลงทุน และขยายพื้นที่ปลูกเองเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดอุตสาหกรรมยางพารามากขึ้นด้วย อีกทั้งการที่ประเทศในอาเซียนจะรวมตัวกันเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 จะส่งผลให้การลงทุนและบริการเคลื่อนไหวอย่างเสรี จึงมีแนวโน้มว่าอาจมีการเคลื่อนย้ายการลงทุนด้านยางพาราไปยังประเทศที่มีต้นทุนต่ำกว่าไทย ทำให้ในระยะยาวไทยจะเสียเปรียบทั้งต้นทุนด้านโลจิสติกส์ ค่าแรงและปัญหาสินค้าราคาถูกเข้ามาแข่งขันกับสินค้าของไทย และปัญหาภายในที่ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมยางพาราในไทยนั้น หากไม่มีการเตรียมการวางแผนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงก็อาจจะส่งผลกระทบต่อทั้งภาคการเกษตรและภาคธุรกิจ ซึ่งตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2556 เป็นต้นมา จะเห็นถึงความผันผวนของสถานการณ์ต่างๆ ที่ทำให้ราคายางขึ้นลงอย่างรวดเร็ว บางครั้งพบว่าเกษตรกรที่ปลูกยางในบางช่วงเวลามีรายได้มากจนสามารถจัดซื้อจัดหาในสิ่งที่ต้องการได้และต้องการขยายพื้นที่การปลูก แต่ขณะเดียวกันหากราคายางต่ำก็มีเกษตรกรจำนวนหนึ่งที่เปลี่ยนจากการปลูกยางพาราเป็นพืชชนิดอื่น เช่น ปลูกปาล์มน้ำมัน เป็นต้น และในขณะเดียวกันการปลูกยางพาราเป็นพืชเชิงเดี่ยวใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่งผลกระทบให้เกิดปัญหาต่างๆ เป็นลูกโซ่ตามมา อาทิ ปัญหาน้ำท่วม ดินถล่ม เกิดความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติในสวนยางพารา (พัทธธีรา รื่นพิทักษ์ 2554: 1)

จากปัญหาดังกล่าว จึงได้ศึกษาข้อมูลการทำสวนยางพาราของเกษตรกรชาวสวนยางในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ แล้วพบว่า ในอดีตช่วง พ.ศ. 2445 –2503 เกษตรกรชาวสวนยางจะทำสวนยางพาราโดยนำเมล็ดยางพาราพันธุ์พื้นเมืองเข้าไปปลูกในสวนป่าบริเวณภูเขา เขา ที่ราบเขา และพื้นที่ทั่วไป ในรูปแบบสวนเกษตรแบบผสมผสาน ซึ่งเกษตรกรชาวสวนยางในพื้นที่ 3

จังหวัดชายแดนภาคใต้เรียกว่าสวนคูซังหรือป่ายาง โดยสวนคูซังหรือป่ายางนี้มีความหลากหลายทางชีวภาพสูงมาก มีพันธุ์ไม้พันธุ์พืชหลายชนิดที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและมนุษย์ปลูกลงไปเพื่อสนองกับความต้องการในปัจจุบัน อันได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค โดยสภาพทั่วไปของป่ายางในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากมีต้นยางพาราแล้วก็มีพืชชนิดอื่นประกอบอยู่ด้วย เช่น พืชอาหาร ได้แก่ ทุเรียนพันธุ์พื้นเมือง สะตอ มังคุด ลูกเนียง เนียงนก ลำแข ลูกเหริย กล้วยป่า ผักหวานป่า เห็ด พืชใช้สอย/ทำที่อยู่อาศัย ได้แก่ ไม้ตะเคียน ไม้หลุมพอง ไม้เลื้อย ไม้กันเกรา และไม้ทั้งคำ พืชประเภทสมุนไพร ได้แก่ กระวาน มะแว้ง กะทือ พริกไทยป่า และยอ ป่ายางยังเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า ไม้ป่า นกชนิดต่างๆ เช่น นกเงือก และในบางแปลงอาจมีการเลี้ยงสัตว์ชนิดต่างๆ ผสมผสานอยู่ด้วย ดังนั้น ป่ายางจึงมีความสำคัญต่อเกษตรกรชาวสวนยางที่นอกจากจะมีความหลากหลายทางพันธุกรรมพืชและสัตว์แล้ว ยังเป็นแหล่งของอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและสมุนไพรรักษาโรคของมนุษย์ อีกทั้งป่ายางยังเป็นแหล่งของอินทรีย์วัตถุที่ทำให้คุณสมบัติของดินดี มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ มีสภาพความเหมาะสมของระบบนิเวศเกษตร บางแปลงอาจเป็นแหล่งของป่าต้นน้ำลำธาร ดังนั้น จึงเกิดการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน มีการช่วยเหลือกัน แลกเปลี่ยนอาหารและสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มเกษตรกรชาวสวนยางด้วยกัน จึงมีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านที่เป็นบริบทของตนเอง เป็นวิถีชีวิตการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ยังสามารถสืบทอดกันมาในหลายพื้นที่ของกลุ่มเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อย (มาหะมะตอยี ละเลง 2556, 5 กรกฎาคม)

สมจิต โยธะคง (2543: 100-101) สรุปแนวคิดของเกษตรกรไทยในอดีตว่าจะประกอบอาชีพเพื่อการบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก มีคุณภาพชีวิตที่ค่อนข้างดี มีความสมัครสมานสามัคคีในครัวเรือนและชุมชนสูง มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และดำเนินชีวิตแบบเรียบง่าย มีคุณค่ารักษาสีงแวดล้อมและชุมชนไว้ได้อย่างดี ต่อมาการผลิตเพื่อบริโภคได้เปลี่ยนไปเป็นการผลิตเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัว มีการใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอกเข้าไปมากขึ้น มุ่งเน้นการเพิ่มผลผลิตเพื่อเพิ่มรายได้ ทำให้การลงทุนมากขึ้น วิถีชีวิตของเกษตรกรจึงเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากต้องการรายได้ในรูปของเงินตรามากขึ้น มีการแก่งแย่งเพิ่มมากขึ้น มีการเบียดเบียนกันมากขึ้น การช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างครัวเรือนและชุมชนลดน้อยลง วิถีชีวิตเริ่มเปลี่ยนแปลงไปในทางที่นิยมความสะดวกสบายทางวัตถุเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ สอดคล้องกับอร่าม อรรถเจดีย์ อ้างถึงใน ชลธิ์ นุ่มหนู (2547: 2) ว่าเมื่อสภาพแวดล้อมและความอุดมสมบูรณ์ของสวนยางพาราแบบเก่าหมดไป วิถีชีวิตของชาวสวนยางพาราก็เปลี่ยนไปด้วย โดยวิถีชีวิตของคนในสังคมมีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ วิถีชีวิตของชาวสวนยางในอดีตคือวิถีชีวิตแห่งการพึ่งพาตนเอง เป็นวัฒนธรรม

อันดีงามและเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เกษตรกรชาวสวนยางพาราดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยความพอเพียง นั่นคือพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือตนเองได้ แม้รายได้ที่ได้รับจากการทำสวนยางเมื่อเทียบกับการทำสวนไม้ผล แต่ชาวสวนยางในอดีตก็ยังมีรายได้เสริมจากการหาของป่า เช่น กล้วย ฝรั่ง หวานป่า และผลกระทัง เป็นต้น สามารถหาอาหารเลี้ยงตนเองได้จากสวนยางพารา วิถีชีวิตที่เป็นแบบเรียบง่าย ชุมชนมีความสุข พึ่งพาช่วยเหลือกัน ในขณะที่การทำสวนยางแบบใหม่เป็นการปลูกพืชเชิงเดี่ยว เกษตรกรมีรายได้จากการทำสวนยางพาราเพียงด้านเดียว อาหารก็ต้องซื้อจากตลาดหรือห้างสรรพสินค้าที่มีราคาแพง ขณะเดียวกันต้นทุนการผลิตยางพาราก็สูงขึ้น เนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ในสวนยางพาราลดลง และสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป วิถีชีวิตของชาวสวนยางแบบใหม่ในปัจจุบันจึงต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด โดยไปประกอบอาชีพอื่นเพื่อหารายได้เสริมเลี้ยงครอบครัว สังคมของชุมชนจึงกลายเป็นการแข่งขัน เอารอดเอาเปรียบ แทนการเอาใจใส่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน วิถีชีวิตที่สงบเรียบง่ายได้ลุดหายไป และทำให้เกิดปัญหาทางสังคมอื่นๆ ตามมา ซึ่งการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ถูกรอบงำจากตะวันตก และแฝงไว้ด้วยผลประโยชน์ทางธุรกิจมาใช้ส่งเสริมการปลูกยางพาราแก่เกษตรกร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำสารเคมีกำจัดวัชพืชและปุ๋ยเคมีมาใช้จนกลายเป็นความเคยชินของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและเกษตรกร ก่อให้เกิดผลกระทบต่องานแวดล้อมและมีผลต่อเนื่องในระยะยาว

จากปัญหาความไม่มั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในสถานการณ์ความไม่สงบใน 3 ชายแดนภาคใต้ ความผันผวนของราคายางพารา และผลกระทบต่างๆ ดังที่กล่าวมาซึ่งส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อย ทำให้ผู้วิจัยจึงศึกษาหาวิธีการส่งเสริมเพื่อเพิ่มระดับการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยนำหลักการพึ่งพาตนเองตามมิติของ TERMS MODEL (บำเพ็ญ เขียวหวาน 2554; 85 - 86) ใน 5 ด้านประกอบด้วยด้านเทคโนโลยี (Technology: T) เศรษฐกิจ (Economic: E) ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม (Resources: R) จิตใจ (Moral: M) และสังคม (Social: S) โดยให้เริ่มมองเป็นภาพ “วงกลมภายใน” ที่แสดงถึงการพึ่งตนเองซึ่งเป็นพลัภายใน หรือภูมิคุ้มกันภายใน จิตวิญญาณที่มั่นคงซึ่งจะเป็นฐานมั่นคงของการพัฒนาต่อไป และมองการพึ่งตนเองหมายถึง การใช้เทคโนโลยี พื้นบ้าน การทำมาหากิน การมองทรัพยากรธรรมชาติเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต มีคุณธรรมในจิตใจ และความมีประเพณี สิ่งเหล่านี้ต้องฟื้นฟูและเสริมสร้างให้เข้มแข็ง เพื่อเป็นฐานการพัฒนา สำหรับการพัฒนาแสดงให้มองเป็นภาพ “วงกลมข้างนอก” หมายถึง “เทคโนโลยีที่พัฒนา” “เป็นการทำมาค้าขาย” “การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ” “ความมีจิตใจใฝ่พัฒนา” “นิยมความทันสมัย” สิ่งเหล่านี้ทำมาจากภายนอก มีผลให้ชนบทต้องพึ่งพาภายนอก แต่มีความจำเป็นต่อความก้าวหน้าของชนบท อย่างไรก็ตามชาวชนบทต้องถ่วงถ่วงสิ่งเหล่านี้ก่อนที่จะรับมาใช้ให้เหมาะสมกับ

สภาพของชนบทโดยให้มีการพึ่งตนเองและเชื่อมโยงกัน โดยคาดหวังว่าผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในการเพิ่มศักยภาพเพื่อการพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษารูปแบบ ศักยภาพ และความพึงพอใจระบบการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

2.3 เพื่อศึกษารูปแบบ ประเด็น และปัญหาการส่งเสริมเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

2.4 เพื่อศึกษาการได้รับข่าวสาร ความคิดเห็นต่อกระบวนการสื่อสาร และปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

2.5 เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์ แผนงาน และโครงการในการส่งเสริมและสนับสนุนการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การส่งเสริมการทำสวนยางพารา แก่เกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในรูปแบบระบบการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเอง (TERMS MODEL) ใน 5 ด้าน ด้วยการส่งเสริมในรูปแบบระบบการส่งเสริมต่างๆ ผ่านกระบวนการสื่อสาร (SMCR) และทำการศึกษาสนทนากลุ่มประกอบด้วย ผู้แทนจากภาคส่วนต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อร่วมกันเสนอแนวคิด การพัฒนารูปแบบระบบการผลิตและการส่งเสริมเพื่อการพึ่งพาตนเอง พัฒนายุทธศาสตร์ แนวทาง และโครงการในการสนับสนุนการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังภาพที่ 1.1

4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ โดยศึกษาวิจัยในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส

4.2 ขอบเขตด้านประชากร และกลุ่มตัวอย่าง โดยศึกษาวิจัยเฉพาะ “เกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยที่ทำสวนยางพาราร่วมกับกิจกรรมเกษตรอื่นๆ ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วยจังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส” เท่านั้น

4.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษารูปแบบการส่งเสริมเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วย (1) บริบท ปัจจัยภายใน และภายนอกของเกษตรกรชาวสวนยาง (2) รูปแบบ ศักยภาพ และความพึงพอใจระบบการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเอง (3) ปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเอง (SWOT) (4) รูปแบบ ประเด็น และปัญหาการส่งเสริมเพื่อการพึ่งพาตนเอง (5) ความคิดเห็นต่อแหล่งข่าวสาร ความคิดเห็นต่อ SMCR และปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเพื่อการพึ่งพาตนเอง (SWOT) และ (6) พัฒนายุทธศาสตร์ แผนงาน และโครงการในการสนับสนุนการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

4.4 ขอบเขตด้านเวลา การศึกษาวิจัยนี้มีระยะเวลาศึกษาตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2556 ถึงเดือนมีนาคม 2557

5. ข้อจำกัดในการวิจัย

เหตุการณ์ความไม่สงบเรียบร้อยที่เกิดขึ้นรายวันในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่งผลให้การเก็บข้อมูลปฐมภูมิในภาคสนามบางพื้นที่ไม่สามารถกระทำได้อย่างต่อเนื่อง เพราะต้องตระหนักถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้วิจัย และคณะ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงเป้าหมายของการก่อการร้าย และกลยุทธ์วิธีการในการก่อการร้ายมีเปลี่ยนรูปแบบอยู่ตลอดเวลา ทำให้ผู้วิจัยและคณะต้องมีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ดำเนินการเก็บข้อมูลการวิจัยในภาคสนาม เช่นเดียวกัน

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 เกษตรกร หมายถึง บุคคลที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ซึ่งอาชีพเกษตรกรรมมีความหลากหลายในรูปแบบ การเรียกชื่อเกษตรกรจะแปรเปลี่ยนไปตามลักษณะอาชีพเกษตรกรรม แต่ยังคงไว้คำว่าเกษตรกรเป็นหลักอยู่

6.2 เกษตรกรชาวสวนยาง หมายถึง บุคคลที่ประกอบอาชีพทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลัก อาจมีการทำกิจกรรมเกษตรอื่นๆ ร่วมด้วย และอาจประกอบอาชีพอื่นๆ เสริม

6.3 เกษตรกรชาวสวนยางรายย่อย หมายถึง บุคคลที่ประกอบอาชีพทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลัก และมีเนื้อที่สวนยางเฉลี่ยประมาณ 10 ไร่เศษ ต่อครัวเรือน

6.4 พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง จังหวัด ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

6.5 การพึ่งพาตนเอง หมายถึง ความสามารถในการดำรงตนอยู่ได้อย่างอิสระมั่นคง สมบูรณ์ ซึ่งการพึ่งตนเองได้นั้น มีทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับชุมชน การพึ่งตนเองต้องสามารถผันเปลี่ยนไปตามเวลาได้ เพื่อให้เกิดความเหมาะสม สอดคล้อง สมดุล ต่อภูมิสังคม

6.6 พึ่งตนเองด้านทางเทคโนโลยี หมายถึง การพัฒนาเครื่องมือการเกษตรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตยางพารา การจัดตั้งศูนย์ถ่ายทอด/บริการข้อมูลข่าวสารเรื่องยางพารา การทำเกษตรแบบผสมผสานในสวนยางพารา การใช้เทคโนโลยีพื้นบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการสวนยางพารา การร่วมผลิตยางพาราแบบใหม่ในชุมชนเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิต

6.7 พึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจ หมายถึง รายได้มีเพียงพอต่อการดำรงชีวิตและสามารถจัดหาปัจจัยสี่ ได้อย่างเพียงพอ การได้รับการสนับสนุนเงินทุนและปัจจัยการผลิตจากหน่วยงานภาครัฐความรู้และความเข้าใจในหลักการดำเนินชีวิตแบบพึ่งพาตนเอง เกษตรทฤษฎีใหม่ และเศรษฐกิจพอเพียงและการจำหน่ายผลผลิตยางพาราได้ราคาเพิ่มสูงขึ้น

6.8 พึ่งตนเองทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง การมีแร่ธาตุอาหารในดินมีในปริมาณมากและยางพาราสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ น้ำเพื่อการบริโภคและอุปโภคมีเพียงพอ สภาพภูมิอากาศมีความเหมาะสม ดินในสวนยางพารามีความอุดมสมบูรณ์ และความหลากหลายทางชีวภาพ/สิ่งมีชีวิตต่างๆ ในสวนยางพารา

6.9 พึ่งตนเองทางจิตใจ หมายถึง สภาพจิตใจที่กล้าแข็งในการที่จะต่อสู้กับปัญหา อุปสรรคในการหาเลี้ยงชีพ การร่วมการป้องกันกิลเลศค้นหา ไม่โลภ ไม่โกรธ และลด ละเลิก อบายมุข การมีจิตอาสาเพื่อส่วนรวมและการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรชาวสวนยาง การมีปัญญา กล้าหาญ เสียสละ เพื่อให้มีความรู้ลึกถึงความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต การยึดมั่นปฏิบัติตนตามหลักทางสายกลางหรือมัชฌิมาปฏิบัติ

6.10 พึ่งตนเองทางด้านสังคม หมายถึง การส่งเสริมการสร้างแผนชุมชนและการให้ความร่วมมือในการรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน การส่งเสริมการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ชุมชน และเครือข่าย การส่งเสริมพัฒนาในการเป็นผู้นำที่ดี มีประสิทธิภาพ และการให้ความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรในการรวมกลุ่มการผลิต และจำหน่ายและการร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่หลากหลาย

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำรูปแบบระบบการผลิต และการส่งเสริมเพื่อการพึ่งตนเองที่มีความเหมาะสมต่อเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยจากการวิจัยในครั้งนี้ไปวางแผนดำเนินการบูรณาการ ปรับใช้ตามความเหมาะสมในแต่ละสภาพของภูมิสังคมของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

7.2 เพื่อนำผลการศึกษา ความพึงพอใจที่มีต่อบัณฑิตที่จะสนับสนุนการจัดการรูปแบบส่งเสริมเพื่อการพึ่งตนเองไปวางแผนการจัดปัจจัยในการสนับสนุนการจัดการต่อไป

7.3 เพื่อนำผลการศึกษาไปเป็นแนวทางในการสนับสนุนส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรชาวสวนยางในทางที่เหมาะสมต่อไป

7.4 เพื่อให้หน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้อง นำยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการ และกิจกรรมไปกำหนดแผนส่งเสริมในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาวต่อไป